

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію

ІСМАЙЛОВОЇ МАРІЇ СЕРГІЇВНИ

**«ВІЗУАЛЬНО-ОБРАЗНА МОВА ТИПОГРАФІКИ У ДИЗАЙНІ
ПОЛІГРАФІЧНИХ ВИДАНЬ ПЕРІОДУ РАННЬОГО МОДЕРНІЗМУ»**,

поданої на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства
за спеціальністю 17.00.07 – дизайн

Звернення до візуально-образної мови типографіки у дизайні поліграфічних видань періоду раннього модернізму як мистецького явища видається вкрай актуальним і продуктивним. Доба модернізму стала певним «полігоном», полем експериментування щодо художніх стилів, напрямів системи мистецтва взагалі і фундували дизайн як такий.

На сьогодні розкриття особливостей візуально-образної мови типографіки у дизайні поліграфічних видань періоду раннього модернізму дозволяє не тільки звернутись до розмаїття витоків сучасної типографіки як такої, але й виявити певні засоби і прийоми художньо-образного подання тексту, які спричинили «революцію» у візуальному мисленні поліграфічних дизайнерів світу, і України, зокрема.

Представлена до захисту дисертація Ісмайлової Марії Сергіївни «Візуально-образна мова типографіки у дизайні поліграфічних видань періоду раннього модернізму» засвідчує, – і вельми переконливо, – що здобувач спромігся віднайти та осмислити як соціокультурні обставини та художньо-мистецькі контексти розвитку графічного дизайну у період раннього модернізму, так і дослідити взаємовпливи художніх стилів та напрямів початку ХХ ст. через запозичення шрифтових засобів і типографічних прийомів, встановити шрифтові засоби дизайну поліграфічних видань у різних художніх стилях і напрямках раннього модернізму.

Чи не вперше у вітчизняному мистецтвознавстві, проблема формування візуально-образної мови типографіки у дизайні друкованих видань першої третини ХХ ст. розпочала досліджуватися.

Не викликає сумнівів ґрунтовність визначення дисертантом об'єкту та предмету дослідження, його мети і науково-дослідницьких завдань. Застосування М.°С.°Ісмайловою як загально-теоретичних методів дослідження, так і спеціально-мистецтвознавчих методів аналізу (образно-стилістичного, композиційного, інших) справедливо обумовлено складністю об'єкту та предмету дисертації.

Опрацьовуючи історіографію проблеми, М.°С.°Ісмайлова базується на ідеях, висловлених попередниками щодо естетичних та функціональних аспектів візуально-образної мови друкованих видань (роботи М.°Анікста, Н. Бабуріної, Л.°Бхаскаран та інших); типографіки як засобу візуалізації тексту в об'єктах графічного дизайну (праці Дж. Бодоні, В.°Волкової та інших) і взагалі розвитку графічного дизайну в період раннього модернізму в роботах І.°Азізян, О.°Бархатової та багатьох інших. Історіографічна розвідка надала можливість здобувачеві виявити лакуни та «проблемні зони» щодо предмету та об'єкту дослідження.

Звертаючись до понятійного апарату проблеми, що досліджується, здобувач спирається на розуміння типографіки як «способу збереження й передання інформації, засобу комунікації й візуалізації змісту під час дизайн-проекування й верстання поліграфічних видань» [автореф., с.5] та ґрунтує свій понятійний інструментарій на тому, що саме типографіка є важливою складовою художнього стилю, описуючи різні прояви творчого оперування шрифтами у різноманітних контекстах раннього модернізму.

Сформована в дослідженні концепція видається доволі стрункою: здобувачка у Другому розділі дисертації на основі шрифту як стилетворчого засобу типографіки досліджує особливості його (шрифту) використання у дадаїзмі (підрозділ 2.3.2 дисертації); неопластицизмі (підрозділ 2.3.3);

конструктивізм (підрозділ 2.3.4); в друкованих виданнях школи Баухаус (підрозділ 2.3.5); в стилі арт-деко (підрозділ 2.3.6); в стилі «Нової типографіки» (підрозділ 2.3.7).

У розділі наводяться таблиці, що пояснюють використання шрифтів у дизайні поліграфічних видань зазначеного періоду. А потім, у Третьому розділі, фокусується власне на особливостях самої типографіки у дизайні друкованих видань періоду раннього модернізму.

Користуючись функціональним аналітичним інструментарієм, шановна здобувачка у Третьому розділі дисертації виявляє функціональні та естетичні характеристики типографіки, особливості формування її візуально-образної мови. Спираючись на матеріали поліграфії футуризму, дадаїзму, руху «Де Стейл», конструктивізму, школи Баухаус, ар-деко та виданнях «Нової поліграфіки», М.С. Ісмайлова робить компаративний аналіз зображувальних (пляма, лінія, фактура, колір) композиційних (пропорції, ритм, метр, контраст, нюанс, симетрія-асиметрія, статика-динаміка) засобів та певних принципів верстання тексту (модульна сітка, спуски шпальт, вирівнювання тексту, тощо), виявляючи різні функціонально-естетичні потенції візуально-образної мови кожного стилістичного напрямку в поліграфії раннього модернізму. Відповідні таблиці Третього розділу (таблиці 3.1 та 3.2) ілюструють структуру візуально-образної мови та вплив шрифтів раннього модернізму на сучасну візуально-образну мову типографіки.

У прикінцевих висновках дисертаційного дослідження справедливо констатується, що кожний художній стиль доби раннього модернізму мав як контекстні умови існування, так і власне художньо-мистецькі завдання в типографіці дизайну друкованих видань. Це визначало своєрідність візуально-образної мови цієї типографіки, її внесок у подальші дизайнерсько-поліграфічні розвідки послідовників.

Текст дисертації та автореферату свідчить про те, що дисертаційне дослідження в цілому реалізує мету свого автора — розкриває особливості

візуально-образної мови типографіки в дизайні друкованих видань періоду раннього модернізму.

Наукова новизна дисертаційного дослідження М.С. Ісмайлової не підлягає сумнівам. Використання нового для вітчизняного мистецтвознавства емпіричного матеріалу додає дисертаційному дослідженню поліфонії. Обсяг додатків (173 стор.) свідчить про ретельне опрацювання типографічного надбання зазначеного періоду. Рукопис виявляє логічність та наукову ґрунтовність дослідження, ліквідує певні лакуни історії та теорії дизайну.

Висновки кожного розділу та прикінцеві висновки ґрунтовні і спираються на розлогу аргументацію автора дослідження. Результати дисертаційного дослідження пройшли необхідну апробацію, мають велику за обсягом джерельну основу і досягнуті здобувачем самостійно.

Але, підсумовуючи це, можна звернути увагу автора на дискусійні моменти зазначеного дослідження:

- Глибоко вивчаючи взаємоперетини та взаємовпливи художніх стилів раннього модернізму, а відтак,— різних шрифтів як стилетворчих засобів типографіки, здобувач констатує ці процеси, але не пояснює їх причин: чому ці взаємоперетини та взаємовпливи відбувались.

- Констатуючи, що кожний художній стиль зазначеного періоду спирався на певні шрифти (відповідно таблиці 2.1. у дадаїзмі використовувались 6 позицій різних шрифтів; в ар-деко—7 позицій; а наприклад, у функціоналізмі —лише 1 позиція), автор знову не пояснює, чому існувала така разюча розбіжність у кількості використання шрифтів.

- Територіальні межі дослідження дійсно вражають: Італія, Німеччина, Швейцарія, Франція, Голландія, Польща, Росія та Україна. На жаль, вітчизняній типографіці та її візуально-образній мові періоду раннього модернізму присвячено не так багато місця, як хотілось би.

Але ці дискусійні моменти свідчать про складність об'єкту і предмету дослідження і про те, що зазначена проблематика має багато аспектів та лакун.

Втім, підтверджується наукова новизна та відповідність дисертаційного дослідження Ісмайлової Марії Сергіївни найактуальнішим науковим запитам сучасності. В цілому дисертація «Візуально-образна мова типографіки у дизайні поліграфічних видань періоду раннього модернізму» відповідає вимогам, а її автор – Ісмайлова Марія Сергіївна – заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.07 – дизайн.

Офіційний опонент:

доктор мистецтвознавства, професор,

декан факультета кіно-телемистецтва

Харківської державної академії культури *З.І. Алфьорова* З. І. Алфьорова

